

11. Valuta

11.1 Innledning

Det sentrale formålet med denne artikkelen er å redegjøre for forskjellen mellom målevaluta og presentasjonsvaluta. Selskaper må anvende funksjonell valuta som målevaluta, mens presentasjonsvaluta kan velges fritt. Både omregning til funksjonell valuta og omregning til presentasjonsvaluta gir valutaeffekter, men den regnskapsmessige håndteringen av disse er forskjellig.

Artikkelen redegjør for regnskapsreglene i IAS 21.

11.2 Virkeområde

IAS 21 gjelder for regnskapsføring av transaksjoner og saldoer i utenlandsk valuta, omregning av resultat og balanse for utenlandsk virksomhet, og omregning til felles presentasjonsvaluta. Mange finansielle instrumenter inneholder valutakomponenter og er regulert i IFRS 9. Disse instrumentene er bare i begrenset grad omtalt i denne artikkelen.

11.3 Begreper

Funksjonell valuta og presentasjonsvaluta er to sentrale begreper i IAS 21. Funksjonell valuta er relevant for måling av transaksjoner og saldoer uttrykt i utenlandsk valuta, mens presentasjonsvaluta er relevant for presentasjon av regnskapet. Selskaper kan fritt velge presentasjonsvaluta, men *må* anvende funksjonell valuta som målevaluta. Definisjonen av funksjonell valuta er dermed sentral.

Funksjonell valuta er valutaen i det primære økonomiske miljøet hvor et selskap driver sin virksomhet, og dette er vanligvis det økonomiske miljøet hvor selskapet primært genererer og forbruker kontanter. I henhold til IAS 21.9 må inntektssiden og kostnadssiden vurderes først. For inntektene vurderes hvilken valuta som hovedsakelig påvirker salgsprisene på varer og tjenester (som ofte vil være den valuta som salgsprisene på selskapets varer og tjenester angis og gjøres

opp i). I tillegg vurderes hvilken valuta som gjelder i landet hvor markedskrefter og lovgivning/regulering hovedsakelig bestemmer salgsprisene på selskapets varer og tjenester. For kostnader vurderer man den valutaen som hovedsakelig påvirker lønn, varekost og andre utgifter forbundet med levering av varer og tjenester (som ofte vil være den valutaen som slike utgifter angis og gjøres opp i). Dersom selskapets funksjonelle valuta ikke er åpenbar basert på vurderingen av disse forholdene, må man også legge vekt på faktorer inntatt i IAS 21.10 knyttet til balansen. Dette omfatter finansieringsvaluta og valutaen som innbetalinger fra driftsaktiviteter oppbevares i.

IAS 21.11 har ytterligere veiledning som er spesielt relevant for å vurdere om datterselskaper, felleskontrollerte ordninger, tilknyttede selskaper og filialer har samme funksjonelle valuta som eierselskapet. For eksempel vil rene salgsselskaper som styres av morselskapet, ofte anses å være en integrert del av morselskapets virksomhet og dermed ha samme funksjonelle valuta som morselskapet. Det er en viss grad av skjønn knyttet til vurdering av funksjonell valuta. Hvis indikatorene ikke gir et klart svar på hvilken valuta som er funksjonell valuta, er det i henhold til standarden opp til selskapets ledelse å vurdere hvilken valuta som på en best måte representerer de økonomiske effektene av de underliggende transaksjoner, hendelser og forhold (IAS 21.12).

Teorieksempel 11.1: Funksjonell valuta

Et norsk selskap har finansiert et datterselskap i USA fra Norge gjennom lån i NOK og egenkapital. Det amerikanske datterselskapet har egen produksjon og selger produkter i USA hvor både innkjøpspriser og salgspriser er fastsatt i USD. Etter veiledningen i IAS 21 vil faktorene i IAS 21.9 knyttet til markedsforshold rangere foran finansieringsvaluta, og USD vil i dette tilfellet være den funksjonelle valutaen for datterselskapet.

Presentasjonsvaluta er den valuta som et selskap eller et konsern velger å presentere regnskapet i. Dette trenger ikke være samme valutaen som den funksjonelle valutaen.

Utenlandsk valuta er alle andre valutaer enn funksjonell valuta.

En *utenlandsk virksomhet* er et selskap som er et datterselskap, et tilknyttet selskap, en felleskontrollert ordning eller en filial av et rapporterende selskap, hvis aktiviteter er basert eller utøves i et annet land eller en annen valuta enn det rapporterende selskapets.

Teorieksempel 11.2: Utenlandsk valuta og utenlandsk virksomhet

Et norsk selskap med hovedsete i Norge opererer i et økonomisk miljø hvor EUR er den dominerende valutaen og EUR er selskapets funksjonelle valuta. NOK er da en utenlandsk valuta for det norske selskapet. Selskapet har videre et norsk datterselskap som har NOK som funksjonell valuta. Dette norske datterselskapet er da en utenlandsk virksomhet for det norske morselskapet.

Vi bruker ordet *selskap* også i tilfeller hvor *enhet* kunne vært en mer presis oversettelse av det engelske begrepet «entity» i IAS 21.

11.4 Måling i funksjonell valuta

Transaksjoner i utenlandsk valuta skal regnskapsføres til valutakursen på transaksjonstidspunktet ved førstegangsinnregning. For regnskapsmessig behandling på etterfølgende balansedager, må man skille mellom pengeposter og ikke-pengeposter i balansen. Pengeposter skal omregnes til valutakursen på balansedagen, mens ikke-pengeposter ikke skal omregnes men videreføres til historisk valutakurs.

Tabell 11.1 Eksempler på pengeposter og ikke-pengeposter (IAS 21.16 og IFRS 9.B5.7.3).

Pengeposter	Ikke-pengeposter
Konter og bankinnskudd	Forskuddsbetalinger
Kundefordringer og leverandørgjeld	Goodwill og immaterielle eiendeler
Lån (utlån og innlån)	Driftsmidler
Pensjon	Varelager
Avsetninger som skal gjøres opp i konter	Avsetninger som skal gjøres opp i annet enn konter
	Aksjer

Teorieksempel 11.3: Forskuddsbetaling

Selskapet har i år 1 inngått en kontrakt om kjøp av et driftsmiddel for USD 10 mill. med levering av driftsmidlet i midten av år 2. I samsvar med kontrakten betaler selskapet 1. september år 1 et forskudd på USD 5 mill. Forskuddet balanseføres. Selskapet har NOK som funksjonell valuta, og USD-kursen var 8 per 1. september år 1 og 9 per 31. desember år 1. Hvordan måles forskuddet per 31. desember år 1?

Den vesentlige egenskapen ved en pengepost er at innehaveren har en rett til å motta (eller en plikt til å betale) en fast mengde konter (IAS 21.8). Selskapet må vurdere hvorvidt betalingen representerer en forskuddsbetaling eller et depositum ved å analysere kontraktbetingelsene. Dersom betalingen klassifiseres som forskuddsbetaling eller delbetaling, skal en behandle dette som en ikke-pengepost. Ved klassifisering som ikke-pengepost vil den regnskapsførte verdien ved førstegangsinnregning 1. september år 1 (5 mill. x 8 = NOK 40 mill.) også være den balanseførte verdien per 31. desember år 1 (forutsatt at det ikke foreligger andre forhold enn valuta som må vurderes, for eksempel nedskrivningsbehov). Dersom forskuddet klassifiseres som en pengepost, for eksempel fordi det representerer et depositum i form av et innskudd til en konto som kan bli tilbakebetalt under gitte forhold, vil den balanseførte verdien per 31. desember år 1 være NOK 45 mill. (5 mill. x 9). Forskjellen mellom verdien ved førstegangsinnregning og balansedagens verdi resultatføres.

Dersom balanseposter på etterfølgende balansedager måles til virkelig verdi, og virkelig verdi er fastsatt i utenlandsk valuta, skal den virkelige verdien regnes om

til funksjonell valutakurs med valutakursen på det tidspunkt virkelig verdi ble målt (IAS 21.23).

Teorieksempel 11.4: Nedskrivning av skip

Et selskap kjøper et skip for USD 10 mill. tidlig i året. Selskapet har NOK som funksjonell valuta og regnskapsfører kjøpet til kurs 8 på transaksjonstidspunktet, slik at anskaffelseskost fastsettes til NOK 80 mill. I forbindelse med årsavslutningen 31. desember, innhenter selskapet en ekstern verddivurdering av skipet for å vurdere eventuell nedskrivning. Markedet for skip av denne typen priser skipene i USD, og verddivurderingen konkluderer med en virkelig verdi på USD 11 mill. Vi forutsetter at det er i samsvar med IAS 36 og legger denne verdien til grunn for nedskrivningsvurdering av skipet. Vi ser også bort fra avskrivninger o.l. og balanseført verdi 31. desember er fortsatt NOK 80 mill. før eventuell nedskrivning. USD-kursen på 31. desember er 7. Må skipet nedskrives?

Virkelig verdi omregnet til NOK ved bruk av USD-kursen per 31. desember gir en verdi på NOK 77 mill. Det foreligger følgelig et nedskrivningsbehov på NOK 3 mill. selv om virkelig verdi har økt når verdien måles i USD og det følgelig ikke hadde vært nedskrivningsbehov hvis USD hadde vært funksjonell valuta.

11.5 Omregning til presentasjonsvaluta

Omregning til presentasjonsvaluta er normalt mest aktuelt ved utarbeidelse av konsernregnskap for konsern med datterselskaper i utlandet. Et konsern har ingen egen funksjonell valuta. Et konsernregnskap er en sum av mange virksomheter som kan ha forskjellige funksjonelle valutaer. For å lage et konsernregnskap må da alle disse regnskapene omregnes til én felles presentasjonsvaluta. Man kan fritt velge hvilken presentasjonsvaluta man vil anvende (IAS 21.38); dette i motsetning til målevaluta hvor selskapene ikke har noe valg og må anvende funksjonell valuta.

Reglene for omregning til presentasjonsvaluta kan også være aktuelle ved bruk av egenkapitalmetoden, ved innarbeiding av selskapets andel av felleskontrollerte driftsordninger og ved innarbeiding av filialer. Noen av disse tilfellene er også aktuelle for selskapsregnskap og bestemmelsene om omregning kan følgelig være aktuelle for selskapsregnskapet. Bestemmelsene er også aktuelle for selskapsregnskap når selskaper velger å presentere selskapsregnskapet i annen valuta enn deres funksjonelle valuta.

Omregning til presentasjonsvaluta vil gi omregningsdifferanser. Disse differansene oppstår fordi eiendeler og forpliktelser omregnes til valutakursen på balanse dagen mens inntekter og kostnader omregnes til valutakursene på transaksjonstidspunktene, og fordi netto eiendeler ved inngangen til perioden var omregnet til en annen kurs enn ved utgangen av perioden (IAS 21.41). I tillegg kan det oppstå omregningsdifferanser som følge av egenkapitaltransaksjoner. Alle omregningsdifferanser som fremkommer, skal innregnes som OCI (IAS 21.39).

11.5.1 Direkte metode og steg-for-steg-metode

I tilfeller med underkonsern kan man tenke seg to alternativer for omregning av utenlandske virksomheter til konsernspissens presentasjonsvaluta:

1. Alle datterselskaper omregnes direkte fra sin funksjonelle valuta til konsernspissens presentasjonsvaluta (den direkte metoden)
2. Datterselskaper konsolideres først inn i underkonsernet til dette underkonsernets presentasjonsvaluta og så omregnes underkonsernet til konsernspissens presentasjonsvaluta (steg-for-steg-metoden)

IFRS IC har indikert at den direkte metoden er konseptuelt mest riktig, men begge metodene er tillatt. Begge metodene gir normalt samme totale omregningsdifferanse for konsernet (IAS 21.BC18), men fordeling av omregningsdifferansen på de ulike utenlandske virksomhetene i konsernet, blir forskjellig. Dette kan ha betydning for resultatet ved resirkulering av akkumulert omregningsdifferanse fra OCI til resultat ved senere avhendelser av utenlandske virksomheter.

Teorieksempel 11.5: Direkte metode og steg-for-steg-metode

A er et engelsk selskap som etableres 1. januar. Samtidig med etablering av selskap A, etableres B som et heleid datterselskap av A, og C etableres som et heleid datterselskap av B. Selskapenes funksjonelle valutaer er GBP (selskap A), CHF (selskap B) og EUR (selskap C). Alle selskapene anvender sin funksjonelle valuta som presentasjonsvaluta. Ved etablering av selskapene har selskapene netto eiendeler som utgjør henholdsvis GBP 220, CHF 125 og EUR 45. For enkelhets skyld forutsetter vi at det er ingen transaksjoner eller hendelser som må regnskapsføres i løpet av året utover omregningsdifferanse som følge av endring i valutakurser. Valutakursene som skal anvendes for omregning er følgende:

1. januar:	GBP 1 =	CHF 2,50 =	EUR 1,50
31. desember:	GBP 1 =	CHF 3,00 =	EUR 1,25

Den direkte metoden

		1. jan GBP		31. des GBP	Omregn.diff.
Netto eiendeler i A		220		220	
Netto eiendeler i B	125 / 2,50 =	50	125 / 3,00 =	41,7	-8,3
Netto eiendeler i C	45 / 1,50 =	30	45 / 1,25 =	36	6
Netto eiendeler i konsern		300		297,7	-2,3

Steg-for-steg-metoden

Ved steg-for-steg-metoden utarbeides først konsernregnskapet for underkonsernet B med omregning av C til underkonsernets presentasjonsvaluta ved å bruke følgende valutakurser for CHF/EUR: $2,50 / 1,50 = 1,67$ og $3,00 / 1,25 = 2,40$.

		1. jan CHF		31. des CHF	Omregn.diff.
Netto eiendeler i B		125		125	
Netto eiendeler i C	45 x 1,67 =	75	45 x 2,40 =	108	33
Netto eiendeler i B konsern		200		233	33

Deretter konsolideres dette underkonsernet inn i konsernspissens konsernregnskap med omregning fra CHF til GBP som presentasjonsvaluta:

		1. jan GBP		31. des GBP	Omregn.diff.
Netto eiendeler i A		220		220	
Netto eiendeler i B konsern	200 / 2,50 =	80	233 / 3,00 =	77,7	-2,3
Netto eiendeler i konsern		300		297,7	-2,3

Total omregningsdifferanse per 31. desember er altså -2,3 ved begge metodene, men ved den direkte metoden blir +6,0 allokert til C mens ved steg-for-steg-metoden blir 33 / 3,00 = +11 allokert til C.

11.6 Nærmere om hvilken valutakurs som skal anvendes

Så langt i denne artikkelen har vi angitt at kursen på transaksjonsdagen eller balansedagen skal anvendes uten å diskutere hva dette innebærer i praksis. I dette kapitlet vil vi først se på hovedreglene for så å drøfte enkelte problemstillinger ved bruk av transaksjonsdagens kurs. Til slutt ser vi på muligheten for å bruke gjennomsnittskurser.

11.6.1 Hovedregel

Hovedreglene er at ved førstegangsinnregning skal transaksjoner omregnes ved bruk av spotkurs på transaksjonsdagen (IAS 21.21) og på etterfølgende balansedager skal pengeposter i utenlandsk valuta omregnes ved bruk av balansedagens sluttkurs (IAS 21.23). Ved omregning til presentasjonsvaluta skal valutakursen på transaksjonsdagene anvendes for omregning av inntekter og kostnader og balansedagens sluttkurs anvendes for omregning av eiendeler og gjeld (IAS 21.39). Sammenligningstall skal ikke omregnes til årets kurser.

11.6.2 Transaksjonsdagens kurs

Det er på tidspunkt for betaling den endelige størrelsen på transaksjoner i utenlandsk valuta blir bestemt. Førstegangsinnregning av transaksjoner skal imidlertid måles til valutakurs på transaksjonsdagen, og denne er ofte før betalingsdagen. Effekten av endringer i valutakurs fra transaksjonsdag til betalingsdag skal innregnes som omtalt nedenfor i kapitlet om *Presentasjon og noteopplysninger*. I dette

kapitlet ser vi på noen problemstillinger knyttet til fastsettelse av transaksjonsdagens valutakurs.

Hva som er transaksjonsdag følger ofte av andre standarders omtale av ulike typer transaksjoner. I noen tilfeller kan det være rett å anvende valutakurs på betalingsdagen. Dette kan være tilfellet ved forskuddsbetalinger. Når man anskaffer et driftsmiddel som helt eller delvis betales i form av forskuddsbetalinger, vil betalingen balanseføres til valutakurs på betalingstidspunktet. Når selve driftsmidlet leveres og kan balanseføres i samsvar med IAS 16, blir den balanseførte forskuddsbetalingen fraregnet som forskuddsbetaling og innregnet som del av kostprisen på driftsmidlet. Spørsmålet blir da om man kan videreføre det balanseførte beløpet på forskuddsbetalingen, eller om denne betalingen må måles til valutakurs på innregningstidspunktet for selve driftsmidlet. I slike tilfeller med forskuddsbetalinger, følger det av IFRIC 22 at forskuddsbetalingen skal videreføres som del av anskaffelseskost på driftsmidlet til den valutakurs forskuddsbetalingen ble først innregnet til (dvs. til kursen på betalingstidspunktet). Dersom selskapet har foretatt flere forskuddsbetalinger, vil det da være valutakursene som ble anvendt ved hver forskuddsbetaling som blir videreført som del av driftsmidlets anskaffelseskost.

Selv om en betaling i utenlandsk valuta gjelder en leveranse som er levert over en periode, er det ikke uvanlig i praksis at hele betalingen måles til valutakurs på betalingsdagen. I prinsippet skal imidlertid leveransen allokere utover perioden og måles til de valutakurser som gjelder for hver dag i perioden. I enkelte tilfeller kan det likevel være akseptabelt å anvende betalingskurs for hele betalingen, se omtale av gjennomsnittskurs nedenfor.

Teorieksempel 11.6: Løpende leveranser

Selskap A investerer USD 1 600 i en obligasjon med fast rente på 5 %. Renter betales kvartalsvis. 31. desember mottar selskap A USD 20 i renter for siste kvartal. Selskapet har NOK som funksjonell valuta. Gjennom kvartalet har kursen endret seg jevnt fra 7,50 per 1. oktober til 10,00 per 31. desember. Hvor mye skal selskap A regnskapsføre som renteinntekt for siste kvartal?

Vi forutsetter at bruk av en gjennomsnittskurs på 8,75 er representativ for de daglige spotkursene gjennom kvartalet. Renteinntekten for kvartalet blir da lik $USD\ 20 \times 8,75 = NOK\ 175$. Regnskapsføring ved mottak av rentebetalingen 31. desember blir som følger:

Kontanter:	$USD\ 20 \times 10 =$	200	(debet)
Renteinntekt:	$USD\ 20 \times 8,75 =$	175	(kredit)
Valutakursdifferanse:	$20 \times (10 - 8,75) =$	25	(kredit)

11.6.3 Gjennomsnittskurs

Det følger av hovedregelen som er angitt ovenfor, at for balanseposter som skal omregnes, er det balansedagens sluttkurs som skal anvendes for alle eiendeler og

gjeldsposter både ved omregning til målevaluta og ved omregning til presentasjonsvaluta. Dette gjøres bare ved hver periodeslutt og det er normalt ikke arbeidskrevende å fremskaffe balansedagens sluttkurs.

Hovedregelen for inntekter og kostnader kan imidlertid være arbeidskrevende å gjennomføre. Dersom et selskap har daglige transaksjoner i utenlandsk valuta, kan hovedregelen medføre at selskapet i løpet av året må anvende opp til 365 forskjellige kurser for hver valuta. Også ved omregning til felles presentasjonsvaluta kan hovedregelen kreve bruk av inntil 365 forskjellige kurser for å regne om ett selskaps ferdigstilte regnskap selv om denne omregningen bare skjer ved periodeslutt. Det er derfor forståelig at standarden av praktiske årsaker tillater bruk av gjennomsnittskurser for en periode, når valutakursen ikke svinger mye i perioden. Dette tillates både ved måling ved førstegangsinnregning av transaksjoner i utenlandsk valuta (IAS 21.22) og for omregning til presentasjonsvaluta (IAS 21.40).

IAS 21.22 bruker gjennomsnitt for en uke eller for en måned som eksempel på mulig periodelengde for beregning av gjennomsnittskurs for omregning av transaksjonen til funksjonell valuta, mens IAS 21.40 bruker gjennomsnitt for perioden som eksempel på mulig gjennomsnittskurs for omregning fra funksjonell valuta til presentasjonsvaluta. Uansett hvilken periode man bruker, sier standarden implisitt at gjennomsnittskursen må være tilnærmet lik det kursen ville vært ved bruk av hovedregelen, og eksplisitt sier den at gjennomsnittskurser ikke er egnet ved vesentlige svingninger i valutakursen. Normalt bør gjennomsnittskurs ikke beregnes for lengre perioder enn en måned, spesielt ved omregning til funksjonell valuta. En bør uansett ikke ukritisk benytte faste perioder for beregning av gjennomsnittskurs. Man må løpende vurdere om det er forhold som tilsier at den anvendte periodelengden ikke kan anvendes. Dette kan være tilfellet når det har vært vesentlige svingninger i valutakursene eller når transaksjonene påløper ujevnt i perioden. For vesentlige enkelttransaksjoner må sannsynligvis kursen på transaksjonsdagen brukes ved omregning både til funksjonell valuta og til presentasjonsvaluta.

Teorieksempel 11.7: Gjennomsnittskurs

Et selskap med NOK som funksjonell valuta har noe salg i USD. Dette salget utgjorde totalt USD 30 mill. for årets tre siste måneder. USD-kursen har ikke variert mye disse månedene og selskapet har beregnet følgende gjennomsnittskurser for hver av de tre månedene samt gjennomsnittskursen for hele kvartalet:

Oktober	6,46270
November	6,91980
Desember	7,00896
Kvartalet	6,76153

Kan selskapet bruke gjennomsnittskursen for kvartalet når salget fordeler seg som følger:

- Salget skjer jevnt gjennom hele kvartalet slik at omsetningen er USD 10 mill. i hvert kvartal
- Salget består av én vesentlig transaksjon på USD 27 mill. den 1. oktober. Resten av salget skjer jevnt i kvartalet med USD 1 mill. hver måned. Spotkursen 1. oktober er 5,86610

I tilfelle a) forutsetter vi at bruk av gjennomsnittskurs for hver av månedene gir tilnærmet samme resultat som bruk av valutakurser for hver transaksjonsdag. Vi sammenligner derfor inntekt omregnet med gjennomsnittskurser for hver måned med inntekt omregnet med gjennomsnittskurs for hele kvartalet og ser at differansen utgjør ca. 0,5 % og kan trolig anses uvesentlig:

Oktober	6,46270	10 mill.	64,6 mill.	
November	6,91980	10 mill.	69,2 mill.	
Desember	7,00896	10 mill.	70,1 mill.	
Sum		30 mill.	203,9 mill.	
Kvartalet	6,76153	30 mill.	202,8 mill.	
Differanse			1,1 mill.	0,5 %

I tilfelle b) bygger vi på samme forutsetninger som i a), med unntak for transaksjonen 1. oktober. Bruk av gjennomsnittskurs for hele kvartalet gir da et vesentlig annet resultat enn når den vesentlige enkelttransaksjonen skiller ut og regnes om til transaksjonsdagens kurs. Differansen utgjør 13,4 % og må trolig anses så vesentlig at det vil være i strid med IAS 21 å bruke en gjennomsnittskurs for kvartalet i dette tilfellet:

1. oktober	5,86610	27 mill.	158,4 mill.	
Oktober	6,46270	1 mill.	6,5 mill.	
November	6,91980	1 mill.	6,9 mill.	
Desember	7,00896	1 mill.	7,0 mill.	
Sum		30 mill.	178,8 mill.	
Kvartalet	6,76153	30 mill.	202,8 mill.	
Differanse			24,0 mill.	13,4 %

11.7 Presentasjon og noteopplysninger

Endringer i valutakurser vil medføre valutakurs- og omregningsdifferanser som må innregnes i regnskapet. De tre vanligste tilfellene som gir slike differanser er følgende:

- Oppgjør av pengeposter (IAS 21.28). Dette kan for eksempel være oppgjør av leverandørgjeld i utenlandsk valuta hvor oppgjørskursen er en annen enn den kurs leverandørgjelden er balanseført til
- Omregning av pengeposter ved periodeslutt (IAS 21.28). Dette kan for eksempel være omregning av leverandørgjeld i utenlandsk valuta som ikke er betalt ved periodeslutt

3. Omregning til presentasjonsvaluta når denne avviker fra funksjonell valuta (IAS 21.39). For eksempel et selskap som har NOK som funksjonell valuta men som velger å bruke EUR som presentasjonsvaluta

De to første tilfellene er begge knyttet til måling av regnskapsposter i utenlandsk valuta. Dersom man hadde foretatt løpende omregning av pengeposter til dagens valutakurs, ville oppgjørsbeløpet i 1) vært likt, eller tilnærmet likt, balanseført beløp i 2). Slik sett er det ikke stor forskjell på disse to typene av differanser – begge reflekterer økonomisk gevinst eller tap som følge av endring i valutakurser. Den tredje typen differanse ovenfor er imidlertid av en helt annen type. Denne er en konsekvens av selskapets valg av presentasjonsvaluta og ikke av underliggende økonomiske forhold. IAS 21 omtaler imidlertid alle tre typene differanser som «exchange differences». I praksis ser man at den tredje typen av og til blir benevnt «translation difference». I denne artikkelen har vi valgt om benevne de to første differansene for *valutakursdifferanser* og den tredje differansen for *omregningsdifferanse*.

Valutakursdifferanser skal som hovedregel innregnes i resultatregnskapet (IAS 21.28). Ofte presenteres de som finansinntekt eller -kostnad, men presentasjon under drift kan også være aktuelt. En ser også at selskaper presenterer valutakursdifferansene i tråd med de underliggende poster, og følgelig presenterer valutakursdifferanser knyttet til driftsposter under drift, og valutakursdifferanser knyttet til finansposter under finans.

Praksiseksempel 11.1 Presentasjon av valutagevinster og tap som del av varekjøp

Lerøy Seafood Group i presenterte i sitt 2022-regnskap valutagevinster og tap relatert til varekjøp og varesalg i regnskapslinjen for varekjøp.

(F) Valuta

Konsernregnskapet er presentert i norske kroner (NOK), som er funksjonell valuta for morselskapet og de norske datterselskapene. Pengeposter i utenlandsk valuta er vurdert etter kursen ved regnskapsårets slutt. Valutagevinster og tap relatert til varekjøp og varesalg blir presentert som en del av regnskapslinjen for varekjøp. Se også punkt (V) om derivater, herunder valutatermin kontrakter, som benyttes for å styre valutarisiko.

I note 23 opplyste selskapet om nettogevinst som er innregnet i linjen for varekjøp.

Netto finansposter

Finansinntekter	2022	2021
Renteinntekt	35 812	29 193
Agiovinning, netto *	16 803	40 006
Inntekt på andre investeringer	358	2 207
Andre finansinntekter	2 665	1 543
Sum finansinntekter	55 638	72 950

Finanskostnader	2022	2021
Rentekostnad (spesifisert nedenfor)	321 627	244 669
Annen finanskostnad	15 780	22 205
Sum finanskostnader	337 407	266 874

Netto finansposter	-281 769	-193 924
--------------------	----------	----------

* Valutagevinster og tap relatert til varekjøp og varesalg blir presentert som en del av regnskapslinjen «Varekjøp», da dette er driftsrelatert. Netto gevinst i 2022 utgjorde NOK 58,0 millioner. I 2021 utgjorde netto gevinst NOK 75,2 millioner.

Kilde: Lerøy Seafood Group ASA, Årsrapport 2022, utdrag fra note 1 og note 23

Dersom størrelsen av resultatførte valutakursdifferanser ikke fremgår direkte av resultatregnskapet, må dette opplyses i note (IAS 21.52). I noen tilfeller skal valutakursdifferanser innregnes som OCI, se for eksempel omtalen av *Fordringer og gjeld mot utenlandsk virksomhet* nedenfor. I noen tilfeller skal valutakursdifferanser innregnes i balansen. Dette gjelder for eksempel ved balanseføring av låneutgifter hvor valutakursdifferanser anses som en korreksjon av låneutgifter (IAS 23.6) og det kan gjelde for valutakursdifferanser som er del av estimatendringer av stengnings- og rehabiliteringsforpliktelser i utenlandsk valuta (IFRIC 1).

Omregningsdifferanser skal innregnes i OCI (IAS 21.39) og allokeres til en egen komponent i egenkapitalen (IAS 21.52) som kan benevnes *omregningsdifferanser*. Når det er ikke-kontrollerende eierinteresser i det utenlandske selskapet som konsolideres, skal en del av omregningsdifferansen allokeres til ikke-kontrollerende eierinteresser i egenkapitalen. Ved senere avhendelse av den utenlandske virksomheten skal de kontrollerende eierinteressenes andel av akkumulert omregningsdifferanse fra omregning av den avhendede virksomheten, resirkuleres fra OCI til resultatet. Omregningsdifferanser som innregnes i OCI må derfor i oppstillingen av totalresultat presenteres i gruppen av OCI-poster som skal resirkuleres (IAS 1.82A). Størrelsen av resirkulering fra OCI til resultatregnskapet må fremgå av note hvis det ikke fremgår direkte av resultatoppstillingen eller oppstillingen over totalresultat (IAS 1.94). Periodens endring i akkumulert omregningsdifferanse skal også fremgå av oppstillingen over endring i egenkapital eller note (IAS 1.106A).

Når presentasjonsvaluta avviker fra funksjonell valuta eller når funksjonell valuta endres (se omtale i kapittel 11.8), må dette beskrives og begrunnes i note. Når det er utøvd vesentlig skjønn, kan det være påkrevd å redegjøre for dette skjønnet i samsvar med IAS 1.122. Dette kan for eksempel være tilfellet ved fastsettelsen av funksjonell valuta og ved vurdering av om pengeposter er en del av nettoinvestering i utenlandsk virksomhet.

11.8 Endring av valuta

Ved måling av regnskapsposter har man etter IFRS ingen valgmulighet når det gjelder hvilken valuta man skal anvende – man skal alltid bruke funksjonell valuta. Men et selskaps virksomhet kan endre seg slik at den funksjonell valutaen endrer seg, og da skal man endre målevalutaen til den nye funksjonelle valutaen. Presentasjonsvalutaen kan derimot velges fritt og kan dermed også endres dersom et selskap ønsker det.

11.8.1 Endring av funksjonell valuta

Når funksjonell valuta endres, skal omregning foretas fra tidspunktet for endring og fremover (prospektivt). Dette innebærer at det ikke er nødvendig med retrospektive beregninger og sammenligningstallene skal ikke omregnes til ny funksjonell valuta. At omregning til ny funksjonell valuta bare gjelder for omregninger etter tidspunktet for endring av funksjonell valuta, gjelder også dersom endringstidspunktet er midt i en regnskapsperiode. Da vil inntekter og kostnader i regnskapsperioden bli målt i to forskjellige valutaer henholdsvis før og etter endringstidspunktet. De balanseførte verdiene som blir beregnet på endringstidspunktet, blir ny historisk kost; man skal ikke gå tilbake til opprinnelig anskaffelsestidspunkt for å regne om anskaffelseskost til den nye funksjonelle valutaen med bruk av valutakurs på anskaffelsestidspunktet. Tilsvarende skal eiendeler og gjeld som opprinnelig ble anskaffet i den nye funksjonelle valutaen, også omregnes til kurs på endringstidspunktet i stedet for å anvende opprinnelig anskaffelseskost i den nye funksjonelle valutaen.

Funksjonell valuta fastsettes etter en vurdering av transaksjoner, hendelser og vilkår som er relevant for selskapet, og det er først når disse underliggende transaksjoner, hendelser og vilkår endres at den funksjonelle valutaen endres. Endringer i de underliggende forhold kan endre seg gradvis slik at det ikke er mulig å fastsette et presist endringstidspunkt, og i praksis settes endringstidspunktet da ofte til første eller siste dag i en rapporteringsperiode. Både det å fastsette funksjonell valuta og å gjøre løpende vurderinger av eventuell endring i funksjonell valuta kan altså være basert på skjønn. Etter vårt syn bør selskaper dokumentere vurderingene

sine knyttet til funksjonell valuta på tidspunktet for implementering av IFRS og ved senere indikasjon på eller faktisk endring av funksjonell valuta. På den måten vil selskapene være bedre rustet til å vurdere hvorvidt endringer i virksomheten kan medføre endring i funksjonell valuta. Slik dokumentasjon vil også være nyttig i forbindelse med kravene til noteopplysninger om funksjonell valuta. Dersom endring av valuta gjennomføres fordi vurderingen som er lagt til grunn så langt har vært feil, skal regnskapsføringen endres retrospektiv i tråd med IAS 8.

Teorieksempel 11.8: Omregning til ny funksjonell valuta

Selskap A har hatt DKK som funksjonell valuta. Endringer i de underliggende forhold gjør at selskapet konkluderer med at funksjonell valuta er NOK fra 1. januar år x. Valutakursen er 1,2 på dette tidspunktet. Tabellen nedenfor viser at balansen regnes om til ny funksjonell valuta ved at alle balansepostene regnes om ved bruk av valutakursen på endringstidspunktet.

1. januar år x	DKK	Kurs	NOK
Driftsmidler	200 000	1,2	240 000
Varelager	10 000	1,2	12 000
Fordringer	20 000	1,2	24 000
Bank	5 000	1,2	6 000
Sum eiendeler	235 000		282 000
Egenkapital	97 000	1,2	116 400
Langsiktig lån	120 000	1,2	144 000
Betalbar skatt	3 000	1,2	3 600
Leverandørgjeld	15 000	1,2	18 000
Sum egenkapital og gjeld	235 000		282 000

Av driftsmidlenes balanseførte verdi på DKK 200 000 er DKK 16 500 knyttet til utstyr som opprinnelig ble betalt i GBP og på anskaffelsestidspunktet omregnet til DKK 33 000. Ved endring av funksjonell valuta skal selskapet ikke gå tilbake og regne om kjøpsprisen i GBP med det som var kursen mellom GBP og NOK på anskaffelsestidspunktet. Selskapet beregner derimot en ny anskaffelseskost på $\text{DKK } 33\,000 \times 1,2 = \text{NOK } 39\,600$ og balanseført verdi per 1. januar år x blir $\text{DKK } 16\,500 \times 1,2 = \text{NOK } 19\,800$.

Videre er DKK 6 000 av varelageret anskaffet i NOK på et tidspunkt da valutakursen var 1,0 og kjøpsprisen NOK 6 000. Denne delen av varelageret regnes likevel om med kursen på endringstidspunktet slik at ny balanseført verdi blir $\text{DKK } 6\,000 \times 1,2 = \text{NOK } 7\,200$ selv om varene opprinnelig ble anskaffet for NOK 6 000.

11.8.2 Endring av presentasjonsvaluta

Standarden sier intet om endring av presentasjonsvaluta. En slik endring har likhetstrekk med en endring av regnskapsprinsipp som er regulert i IAS 8. Derfor mener vi at et selskap som endrer presentasjonsvaluta, bør anvende prinsippene for frivillige prinsippendringer i IAS 8 så langt det er praktisk mulig. Det betyr at endringen skjer retrospektivt og sammenligningstallene må omarbeides slik at tall

for inneværende periode og sammenligningsperioder presenteres i samme valuta. For de fleste regnskapsposter vil retrospektiv omarbeidelse ikke by på store utfordringer. Den største utfordringen er å beregne sammensetningen av egenkapitalen, særlig akkumulert omregningsdifferanse. Retrospektiv anvendelse vil også kreve en tredje balanse i samsvar med IAS 1.40A.

11.9 Utvalgte problemstillinger

I dette kapitlet redegjør vi for enkelte utvalgte problemstillinger som utdyper hovedreglene som er presentert ovenfor.

11.9.1 Merverdier ved overtakelse av utenlandsk virksomhet

Goodwill og andre merverdier ved overtakelse av utenlandsk virksomhet, skal behandles som eiendeler og forpliktelser i den virksomheten disse er allokert til. De skal således måles i den aktuelle virksomhetens funksjonelle valuta og omregnes til konsernets presentasjonsvaluta på balansedagen. Slik goodwill anses ikke å være en eiendel eiet direkte av morselskapet, men en eiendel på lik linje med øvrige eiendeler i utenlandsk virksomhet. Posten oppstår som følge av investeringen i den utenlandske virksomheten, og goodwillens verdi er relatert til kontantstrømmer i den utenlandske virksomheten.

Teorieksempel 11.9: Omregning av merverdier

Et norsk selskap med NOK som presentasjonsvaluta i konsernregnskapet kjøper 1. januar 100 % av aksjene i et tysk selskap med EUR som funksjonell valuta. Selger av aksjene er et annet norsk selskap, og kjøpsprisen ble avtalt til NOK 96 mill. Balansen til det oppkjøpte selskapet består kun av et driftsmiddel og egenkapital med balanseført verdi på EUR 4 mill. I analysen av kjøpsprisen allokterer kjøper NOK 56 mill. til driftsmidlene og NOK 40 mill. til goodwill relatert til virksomheten i det tyske selskapet. Vi forutsetter at det oppkjøpte selskapet utgjør en virksomhet og at balansen til det norske selskapet etter oppkjøpet kun består av aksjer i det tyske selskapet og egenkapital med balanseført verdi på NOK 96 mill. På oppkjøpstidspunktet (1. januar) er EUR-kursen 8 og konsernregnskapet ser ut som følger umiddelbart etter oppkjøpet:

	Mor (NOK)	Datter (EUR)	Datter (NOK)	Elim.	Konsern (NOK)
Goodwill				40	40
Driftsmidler		4	32	24	56
Aksjer	96			-96	0
Egenkapital	-96	-4	-32	32	-96

(Positiv beløp er debetbeløp. Negative beløp er kreditbeløp)

31. desember i oppkjøpsåret har kursen endret seg til 10. Kursen har endret seg jevnt gjennom året og selskapet anvender gjennomsnittskursen på 9 som kurs ved omregning av resultatpos-

ter (forutsetter at årsgjennomsnitt er fornuftig i dette tilfellet, se dog kapittel 6). Vi forutsetter at avskrivning på driftsmiddel og endring i valutakurs er det eneste som påvirker regnskapene dette året. Driftsmidlet avskrives lineært og har en gjenværende avskrivningstid på 4 år. Det tyske selskapet har følgelig regnskapsført en avskrivningskostnad på EUR 1 mill. I konsernet skal også merverdien på driftsmidlene avskrives med en fjerdedel. Merverdien på driftsmidlene utgjorde på oppkjøpstidspunktet NOK 24 mill. Men selv om oppkjøpet skjedde i NOK, er det altså ikke dette NOK-beløpet som skal avskrives men tilsvarende beløp målt i datterselskapets funksjonelle valuta på oppkjøpstidspunktet, det vil si 24 mill. / 8 = EUR 3 mill. Tilsvarende skal goodwill måles i EUR slik at anskaffelseskost på denne anses å utgjøre 40 mill. / 8 = EUR 5 mill. Konsernregnskapet pr 31. desember vil etter dette beregnes som følger:

	Mor (NOK)	Datter (EUR)	Datter (NOK)	Elim. (NOK)	Konsern (NOK)
Resultat					
Avskrivning		1	9	6,75	15,75
Balanse					
Goodwill				50	50
Driftsmidler		3	30	22,5	52,5
Aksjer	96			-96	0
Egenkapital	-96	-3	-30	23,5	-102,5
(Positive beløp er debetbeløp. Negative beløp er kreditbeløp)					

Tall i elimineringskolonnen er beregnet som følger:

Avskrivning (av merverdi driftsmiddel): (EUR 3 mill. / 4 år) x 9 =	6,75
Goodwill: EUR 5 mill. x 10 =	50,00
Driftsmidler (merverdi): (EUR 3 mill. - EUR 3 mill. / 4 år) x 10 =	22,50

Eliminering av egenkapital blir en residual. Endring i egenkapital kan avstemmes som følger:

Egenkapital 1. januar	96,00
Årets resultat	-15,75
Omregningsdifferanse IB tysk selskap: $4 \times (10 - 8) =$	8,00
Omregningsdifferanse IB merverdi: $(3 + 5) \times (10 - 8) =$	16,00
Omregningsdifferanse resultat: $(-1 - 3/4) \times (10 - 9) =$	-1,75
Egenkapital 31. desember	102,50

11.9.2 Omregningsdifferanser ved avhendelse

Som nevnt skal omregningsdifferanser ved omregning til presentasjonsvaluta føres som OCI og inngå som en separat komponent i egenkapitalen inntil investeringen avhendes. Ved avhendelse av utenlandsk virksomhet skal akkumulerte omregningsdifferanser ført midlertidig mot OCI, resirkuleres fra OCI og resultatføres i samme periode som øvrig gevinst/tap regnskapsføres. Akkumulert omregningsdifferanse kan utgjøre vesentlige beløp og følgelig ha vesentlig påvirkning på resultatføringen av avhendelsen. Resirkuleringen fra OCI til resultat har imidlertid ikke innvirkning

på samlet egenkapital; resirkuleringer fra OCI til resultat medfører at samme beløp som blir resultatført, også blir ført som OCI med motsatt fortegn.

Den separate komponenten for omregningsdifferanser i egenkapitalen kan bestå av omregningsdifferanser fra mange utenlandske virksomheter. Ved avhendelse er det naturlig nok bare den delen av akkumulert omregningsdifferanse som stammer fra den avhendede virksomheten, som skal resultatføres. Dette stiller krav til konsolideringsverktøyet siden det er påkrevd at man har oversikt over akkumulerte omregningsdifferanser per utenlandsk virksomhet som inngår i regnskapet.

Hvor stor del av akkumulert omregningsdifferanse som skal resultatføres vil avhenge av om det er snakk om en avhendelse, delvis avhendelse eller reduksjon av eierandel uten tap av kontroll. Det siste tilfellet, en *reduksjon av eierandel uten tap av kontroll*, anses ikke som avhendelse¹ og akkumulert omregningsdifferanse skal ikke resultatføres. Imidlertid må en andel av akkumulert omregningsdifferanse allokeres til ikke-kontrollerende eierinteresser (IAS 21.48C).

Ved *avhendelse* skal hele den akkumulerte omregningsdifferansen resultatføres. Dersom man avhender et deleid datterselskap, vil deler av akkumulert omregningsdifferanse være allokert til ikke-kontrollerende eierinteresser, og denne delen skal ikke resultatføres, det er bare den delen som er allokert til kontrollerende eierinteresser som skal resultatføres. Etter IAS 21 omfatter begrepet avhendelse alle avhendelser hvor man taper kontroll i et datterselskap selv om man beholder en ikke-kontrollerende eierinteresse i selskapet. Det betyr at hele den akkumulerte omregningsdifferanse som var allokert til kontrollerende eierinteresser, skal resultatføres selv om man for eksempel beholder betydelig innflytelse i det avhendede selskapet. Dette er konsistent med hvordan gevinst ved avhendelse ellers beregnes, jf. IFRS 10.25. Reglene for full resultatføring av omregningsdifferanser ved avhendelse gjelder også ved avhendelse av felleskontrollerte ordninger og tilknyttede selskaper hvor man beholder eierinteresser som anses som en finansiell eiendel som etter IFRS 9 skal regnskapsføres til virkelig verdi (IAS 21.BC37).

Ved *delvis avhendelse* skal en forholdsmessig andel av den akkumulerte omregningsdifferansen resultatføres. Dette gjelder ikke delvis avhendelse av datterselskap (se fotnote 1), og resultatføring av en forholdsmessig andel av omregningsdifferansene vil være mest aktuelt for delvis avhendelse av eierinteresser i felleskontrollerte ordninger og tilknyttede selskaper. Nedskrivninger anses ikke som delvis

---

1 Etter IAS 21.48C omtales *reduksjon av eierandel i datterselskap uten tap av kontroll* som delvis avhendelse som vi drøfter nedenfor. I denne artikkelen har vi skilt slike reduksjoner i eierandel fra andre delvise avhendelser for å få tydeligere frem at delvis avhendelse og reduksjon av eierandel i datterselskap uten tap av kontroll gir vesentlig forskjellig regnskapsmessig effekter.

avhendelse, og omregningsdifferansen skal ikke resirkuleres fra OCI til resultat ved nedskrivning.

Teorieksempel 11.10: Omregningsdifferanse

Selskap A har eierinteresser i et tysk selskap med EUR som funksjonell valuta. Selskap A anvender NOK som presentasjonsvaluta. A beslutter å selge seg ned i det tyske selskapet til en eierandel på 30 % som innebærer betydelig innflytelse. Hvor mye av akkumulert omregningsdifferanse skal resirkuleres til resultatregnskapet hvis A hadde følgende eierinteresser og akkumulert omregningsdifferanse før nedsalget:

	Eierinteresse	Akkumulert omregningsdifferanse
1	100 % (kontroll)	100
2	80 % (kontroll)	80 allokert til kontrollerende eierinteresse 20 allokert til ikke-kontrollerende eierinteresser
3	50 (felles kontroll)	50

De to første tilfellene anses som avhendelse og hele den akkumulerte omregningsdifferansen som er allokert til kontrollerende eierinteresser skal resultatføres, det vil si 100 i tilfelle 1 og 80 i tilfelle 2. Det tredje tilfellet er en delvis avhendelse hvor bare en forholdsmessig andel av akkumulert omregningsdifferanse skal resultatføres, det vil si at $50 - 30 = 20$ skal resultatføres.

11.9.3 Fordring og gjeld mot utenlandsk virksomhet

Fordring på, eller gjeld til, en utenlandsk virksomhet kan gi valutakursdifferanser. Disse valutakursdifferansene skal resultatføres både i selskapsregnskapet og i konsernregnskapet. Det at konserninterne fordringer og gjeld elimineres i konsernbalansen medfører altså ikke en eliminering av valutakursdifferanser knyttet til disse konserninterne postene, som er resultatført i selskapsregnskapet. Dette gjelder også for valutakursendringer på avsatt utbytte fra utenlandsk virksomhet.

Dersom valutakursdifferansene gjelder pengeposter som anses som del av en nettoinvestering i utenlandsk virksomhet, skal disse valutakursdifferansene innregnes som omregningsdifferanser i OCI i konsernregnskapet. Dette gjelder også når pengeposten er nominert i en valuta som ikke er funksjonell valuta hverken for morselskapet eller den utenlandske virksomheten, og når lån er gitt mellom konsernselskaper uten at mor er motpart så lenge vilkårene for nettoinvestering (IAS 21.15) er oppfylt. I selskapsregnskapet er hovedregelen fortsatt resultatføring, men kravet om innregning som omregningsdifferanse i OCI vil også gjelde i selskapsregnskapet ved bruk av egenkapitalmetoden for investeringer i utenlandsk virksomhet.

Ikke alle pengeposter kan betraktes som del av en nettoinvestering i utenlandsk virksomhet. Kravet er at det må være en pengepost hvis oppgjør hverken er planlagt eller sannsynlig i overskuelig fremtid. Slike pengeposter kan omfatte langsiktige fordringer eller lån. De omfatter ikke kundefordringer eller leveran-

dørgjeld. Pengeposter som ikke er del av nettoinvesteringen, kan endre karakter og bli del av nettoinvesteringen. Et morselskap kan for eksempel bestemme at som del av en refinansiering av et datterselskap, skal konsernmellomværende som har oppstått gjennom ordinære handelstransaksjoner, anses som langsiktig finansiering som ikke skal tilbakebetales i overskuelig fremtid. Motsatt kan pengeposter endre karakter og gå fra å være del av nettoinvestering til å ikke være det lenger. I begge tilfeller skal valutakursdifferanser presenteres ulikt (i resultat eller i OCI) før og etter endringstidspunktet.

Praksiseksempel 11.2 Omregningsdifferanser knyttet til fordring mot datterselskaper og investeringer ført etter egenkapitalmetoden

Equinor innregnte omregningsdifferanser som oppstod på lån gitt til datterselskaper og investeringer ført etter egenkapitalmetoden i OCI i 2022-konsernregnskapet.

Lån fra Equinor ASA til datterselskap og investeringer regnskapsført etter egenkapitalmetoden med annen funksjonell valuta enn morselskapets, og der oppgjør verken er planlagt eller sannsynlig i overskuelig framtid, anses som del av morselskapets nettoinvestering datterselskapet. Omregningsdifferanser som oppstår på slike lån innregnes mot Andre inntekter og kostnader i Konsolidert oppstilling over totalresultat.

Kilde: Equinor ASA, Årsrapport 2022, utdrag fra note 2.

11.9.4 Aksjekapital i utenlandsk valuta

Et norsk selskap vil typisk ha aksjekapital i NOK. Dersom selskapet har en annen funksjonell valuta enn NOK, oppstår spørsmålet hvordan aksjekapitalen skal måles i den funksjonelle valutaen. I praksis er det vanlig at aksjekapitalen holdes uendret ved å måle aksjekapitalen til kursen ved førstegangsinnregning, uten omregning i etterfølgende perioder. Dette er etter vår mening en god løsning som også er i samsvar med US GAAP, hvor en anser aksjekapital som et eksempel på en ikke-pengepost.

Det kan også tenkes en løsning hvor aksjekapitalen hver periode regnes om til balansedagens kurs. I så fall er det vår oppfatning at valutakursdifferansene som oppstår ikke skal innregnes hverken i resultat eller OCI, men regnskapsføres direkte mot egenkapitalen. Resultat, OCI og samlet egenkapital vil følgelig bli den samme ved begge metodene – den eneste forskjellen er fordelingen mellom de ulike egenkapitalkomponentene.

11.9.5 Eliminering av interngevinst

IAS 21 har ikke veiledning på hvilken valutakurs som skal brukes ved eliminering av interngevinst som er regnskapsført i utenlandsk datterselskap. US GAAP har imidlertid regler som sier at eliminering skal gjøres til transaksjonsdagens kurs.

Teorieksempel 11.11: Eliminering av interngevinst

Et italiensk selskap kjøpte 30. november varer fra sitt heleide datterselskap i Sveits for CHF 1 000. Varekjøpet ble innregnet til EUR 685 som ble beregnet ved bruk av transaksjonsdagens valutakurs EUR 1 = CHF 1,46. Det sveitsiske datterselskapet hadde regnskapsført en varekost på CHF 700 og en gevinst ved salget på CHF 300. De kjøpte varene er fortsatt balanseført i det italienske selskapet per 31. desember og den interne gevinsten på CHF 300 må elimineres i konsernregnskapet. Konsernregnskapet utarbeides i EUR. Valutakursen per 31. desember er 1,52, men etter US GAAP-reglene elimineres gevinsten med transaksjonsdagens kurs, det vil si at CHF 300 / 1,46 = EUR 205 elimineres. Balanseført verdi på konsernets varelager blir da CHF 685 - EUR 205 = CHF 480. Dersom varelageret fortsatt hadde ligget hos det sveitsiske datterselskapet, ville konsernets balanseførte verdi blitt CHF 700 / 1,52 = 461.

11.9.6 Høyinflasjon

I økonomier med høyinflasjon er det lite hensiktsmessig å rapportere driftsresultater og finansiell stilling i lokal valuta uten inflasjonsjustering. Pengene mister kjøpekraft. Sammenligning med beløp fra transaksjoner og andre hendelser som har funnet sted til ulike tidspunkter, selv innenfor samme regnskapsperiode, kan være villedende. Norge er ikke en økonomi med høyinflasjon, men norske selskaper kan ha datterselskaper i land med høyinflasjon. Per 31. oktober 2023 var det identifisert høyinflasjon i tretten land: Argentina, Etiopia, Ghana, Haiti, Iran, Libanon, Sierra Leone, Sudan, Surinam, Tyrkia, Venezuela, Jemen og Zimbabwe. Sør-Sudan forventes å ikke ha høyinflasjon per årsslutt for 2023. I tillegg anbefales det å følge med på utviklingen i land som Laos, Malawi, Nigeria, Pakistan, Sri Lanka og Syria. Når et datterselskap utarbeider selskapsregnskap med funksjonell valuta til et land med høyinflasjon, skal regnskapet omarbeides i samsvar med IAS 29 før det konsolideres i et regnskap med en annen presentasjonsvaluta (IAS 21.43). Vi viser til IAS 29 for ytterligere beskrivelse.